

İçindekiler

Önsöz9

BİRİNCİ KISIM

Deha Düşündüğünüz Şey Değil19

Bölüm 1: Neden Daha Önce Lise Meitner

Adını Duymadınız?21

Bölüm 2: Mozart'ın Kardeşine Duyulan Acımasız Önyargı38

Bölüm 3: Einstein'ın Eşi ve İzafiyet Teorisi.....56

Bölüm 4: Son Akşam Yemeği Tablosunun

Genç Bir Rahibe Tarafından Resmedilmesi77

Bölüm 5: İtalyan Kadınlar Neden Matematikte

Sizden Daha İyidir?.....97

Bölüm 6: Rosalind Franklin ve Kadın Beyni Hakkındaki

Gerçekler.....115

İKİNCİ KISIM

Aramızdaki Dâhiler.....127

Bölüm 7: Neden Fei-Fei Li *Vanity Fair* Dergisinin

Kapağına Çıkmalı?.....129

Bölüm 8: Tom Cruise'a İhtiyacı Olmayan Bir Astrofizikçi ...145

Bölüm 9: Broadway'den Tina Landau Kalabalıkları

İçinde Barındırıyor.....163

Bölüm 10: RBG ve Sevimli Bir Keçinin Dehası	179
Bölüm 11: Kadın Bilim İnsanlarını Öldürmeye Çalışan Karanlık Lord.....	192
ÜÇÜNCÜ KISIM	
Kadın Dâhiler Nasıl Savaşır ve Nasıl Kazanır?.....	209
Bölüm 12: Ariel-Külkedisi Kompleksi ile Mücadele	211
Bölüm 13: Oprah Neden Güzellik Kraliçesi Olmak İstedi? ...	225
Bölüm 14: Geena Davis ve İyi j1Olma Sorunu	243
Bölüm 15: Frances Arnold Haklı Olduğunu Biliyordu (Sonra Nobel Ödülü'nü Kazandı)	260
Bölüm 16: Şık Fularlar Takarak İş Dünyasında Nasıl Başarılı Olunur?.....	275
Bölüm 17: Neden Sally Michel Dâhi Bir Ressamdı ve Milton Avery Değildi?	289
Bölüm 18: Dâhi Kadınların Kartları Yeniden Dağıtan Gücü....	310
Teşekkür.....	319
Notlar	321
Yazar Hakkında	335

DÂHİ KADINLAR

İnsan kurallara sığmaz!

Önsöz

Hepsi erkeklerden meydana gelen bir akademisyen kadrosu, yıllar önce okunması gereken temel kitaplar olarak gördükleri bir dizi eseri seçerek derlediler. Bu Temel Eserler eğitimi insanları belirleyen kitaplar haline geldi ve Columbia Üniversitesi ve Şikago Üniversitesi de dahil olmak üzere birçok okul bu kitapları müfredatlarının temelini oluşturacak şekilde kullandı.

Listede yüzden fazla kitap yer alıyordu. Bu kitaplardan hiçbirinin yazarı kadın değildi.

Temel Eserleri oluşturan erkekler, iyi fikirleri barındıran kitapları seçtiklerini, kitapları kimlerin yazdığını umursamadıklarını büyük bir inançla savundu. Bu erkeklerin kendilerini kandırdıklarını anlamak için psikoloji yüksek lisansı yapmaya gerek yok. Neyin iyi ve değerli olduğuna dair kararlarımız en azından kısmen sosyal beklentilere dayanmaktadır. İster entelektüel fikirler ister cep kitapları, isterseniz gayrimenkul olsun, değeri sosyal bir bağlamda ele alırız. Listeyi yapan erkek akademisyenler ve ayrıca onlardan önce ve sonra gelen birçok akademisyen için beklenti, çalışmaya değer dâhilerin erkekler olduğuydu.

Tanınmış kamuoyu araştırmacısı ve stratejist arkadaşım Michael Berland, birkaç yıl önce insanların dehaya karşı tutumlarını anlamak için bir anket düzenledi. Mike uzun zamandır anket yapıyor ve sonuçları tahmin etmede ve daha sonra bulguları ilerlemek için nasıl kullanacağını bilmede, neredey-

se herkesten daha iyi. Ama deha anketi onu yerle bir etti. Bir soruda, kimin bir dâhi olabileceğini sordu ve Amerikalıların yüzde 90'ı dâhilerin erkek olma ihtimalinin yüksek olduğunu söyledi. Bir kadın dâhi adını vermesi istendiğinde, neredeyse herkesin aklına gelen tek isim Marie Curie idi.

Kadınların olağanüstü yeteneklerini nasıl görmezden gelebildik, küçümseyebildik veya gözümüzden kaçırabildik? Cinsiyet konusunda bilinçlendiğimizi varsaydığımız bu dönemde, neden hâlâ kadınlar ve erkekler topluma katkı sağlayanların yalnızca erkekler olduğunu düşünüyor?

Bu kitap için onlarca matematikçi, fizikçi, sanatçı, yazar, filozof ve Nobel Ödülü sahibiyle röportaj yaparken, kadın ve erkeği ayıran asıl konunun yetenek, başarı, doğuştan gelen zekâ ya da sıkı çalışma olmadığını fark ettim. Kadın ve erkeği asıl ayıran şey, kuralları koyan konumunda olmak. Bu zamana kadar kadınlar değil, erkekler bu gücü elinde tuttu. Neyin iyi ve değerli olduğu konusunda kararları erkekler alıyordu; erkeklerin önyargıları herkes için mevcut durum ve kabul edilen etik kurallar haline geldi.

Dehayı kabul etmek için iki taraftan birini seçmek zorunda değiliz ama bize genellikle durum böyleymiş gibi hissettiriliyor. Nobel ödüllerinin sayısı da Harvard'da açık pozisyonların sayısı da sınırlı. Müzelerde sergilenebilecek harika eserler için de müfredatta yer alabilecek yazarlar için de belli bir sayı var.

Son yıllarda artan farkındalığın Temel Eserler gibi bir listeyi geçmişte kalan bir olguya dönüştüreceğini beklerdik, ancak her türlü değişiklik öfkeli dirençle karşılanıyor. Columbia Üniversitesi okunması gereken kitaplar listesini Sappho, Virginia Woolf, Toni Morrison ve Jane Austen gibi kadın yazarları da içerecek şekilde değiştirmeye başladığında en liberal erkek öğretim üyeleri bile öfkelenildi. Tabii ki Virginia Woolf okumaya değer ve belki de roman türünü, o zamanda yaşayan herkesten daha büyük ölçüde değiştirdi. Ama ona yer vermek için hangi erkekten vazgeçmek gerekiyor?

İşlerinin ve kahramanlarının değiştirilebileceği tehdidiyle karşılaşan erkekler, kadınların başarılarına açık olmaktan vazgeçiyorlar. Açık mevkileri kapatıyor ve dehayı yeniden tanımlıyorlar. Açıkça söyleyeyim. İktidardaysanız ve bir dâhiyi çığır açan, gelecek nesillere etki eden ve bir penisi olan kişi olarak tanımlarsanız, büyük bir açık vermiş olursunuz. İstedığınız kadar eşitliğe inandığınızı, yalnızca performansa göre yargıladığınızı iddia edin, şike yapıyorsunuz.

Kadınlar kuralların nasıl belirlendiğinin farkında olmalıdır. Tanımlar hiçbir zaman az önce açıkladığım kadar net olmadı; bunu görmek için satır aralarını okumanız gerekiyor. Donna Strickland 2018’de lazer ışınları üretimi için yeni bir yöntem geliştirmede çığır açan araştırmalarından ötürü fizik alanında Nobel Ödülü’nün sahibi oldu. Strickland zekiydi, özgündü, harika başarılarla sahipti, fakat Vikipedi’de bir sayfası yoktu. Strickland hakkında birkaç ay önce sayfaya bir giriş yapılmıştı, fakat çoğunluğu beyaz erkek denetçilerden oluşan bir grup tarafından bu giriş reddedildi.

Vikipedi etkileyici bir oluşum, onun açığını arama niyetinde değilim. Vikipedi’nin denetiminden sorumlu kâr amacı gütmeyen grubun yöneticisi Katherine Maher, Strickland hikâyesi ortaya çıktığında biraz utandı. Ancak Vikipedi’nin dünyadaki önyargıların nedeni değil, bir yansıması olduğunu belirten bir açıklamada bulundu. Bu dev çevrimiçi ansiklopedi, toplumun değerlerini temsil eden bir gönüllüler topluluğunca oluşturuldu. Erkeklerden farklı yeteneklere sahip kadınların neden alkışlardan mahrum bırakıldığından bahsedebiliriz, bahsedeceğiz de... Ancak sözünü ettiğimiz bu Vikipedi sayfasının olmayışı, daha da derin bir sorunu ortaya çıkardı. Erkek meslektaşlarıyla aynı yeteneklere veya onlardan daha fazlasına sahip olan kadınlar (Nobel Ödülü kazansalar bile) hâlâ göz ardı ediliyor. Vikipedi’nin kılavuz ilkeleri fizik dâhilerinin Y kromozomuna sahip olması gerektiğini söylemiyor. Ancak Strickland’ın girişinin reddedilmesiyle bunu söylemiş oluyor.

Vikipedi sayfasına sahip olmak için dâhi olmanız gerekmez, gerçekten çok yüksek bir standart olmayan “kayda değer” seviyeye ulaşmanız yeterlidir. Ancak 2014 itibariyle Vikipedi’deki biyografilerin sadece yüzde 15’i kadınlara aitti. Strickland’in gözden kaçtığı döneme geldiğimizde bu sayı yüzde 18’e yakındı. Yüzde 3’lük bir artış kulağa pek hoş gelmeyebilir, ancak Maher bunun “son üç buçuk yılda her gün yetmiş iki yeni makale” demek olduğunu söylüyor. Tüm bunlara rağmen hâlâ kendi alanında en yüksek ödülü alan kadını sayfaya eklemeyi başaramamışlardı.

Anlatmaya çalıştığım şeyi anlıyor musunuz? Harika şeyler başarabilirsiniz. Alanınızda bir dâhi olabilirsiniz. Ancak mevcut kurulu güçler hâlâ size karşı işleyebilir. Kadınsanız ve toplumun yüzde 85’i (artı/eksi yüzde 3) erkekleri değerli görüyorsa önünüzde zorlu bir yol var.

Strickland’in (a) göz ardı edildiği ve (b) Nobel Ödülü kazandığı paradoks dolu dönemde, Philadelphia Barnes Foundation, empresyonist ressam Berthe Morisot’nun eserlerinin bulunduğu bir sergi açtı. Normalde 19. yüzyıldan bir sanatçıyla 21. yüzyıldan bir fizikçi arasında bir bağlantı bulmayı beklemezsiniz. Fakat dâhi kadınların karşılaştığı sorunlar nesilden nesle baki kaldı. Değerli sanat eleştirmeni Peter Schjeldahl, Morisot’yu, aralarında Manet, Degas, Renoir ve Monet gibi muazzam yeteneklerin de yer aldığı kendi neslinin en ilgi çekici sanatçısı olarak nitelendiriyor. Bu sanatçılar Morisot’yu kendi küçük gruplarına dahil etmiş ve çalışmalarına epey değer vermişti. Ancak bazı sanatçılar, Morisot’nun çalışmalarındaki güçlü form ve anlamla pek ilgilenmemiş, daha çok onu sık sık resmeden Manet’nin de ona âşık olup olmadığı konusunu ele almışlardı. (Morisot daha sonra Manet’nin erkek kardeşi ile evlendi.) Schjeldahl, çalışmalarının nefes kesen kalitesine rağmen Morisot’nun “standart sanat tarihinde göz ardı edilmeyi bırakın, adından hiç bahsedilmediğini” şaşkınlık ve üzüntüyle belirtiyor.

Neler oluyor? Çalışmayı yalnızca kalitesiyle yargıladığımızı düşünmek istesek de kararlar bir fanus içinde verilmiyor. Bir resim, fizik denklemini ya da harika bir romanı bir kadının mı, yoksa erkeğin mi yarattığını bilmek, eserin değerine bakışınızı değiştirir. Hatta Barnes'ın Morisot sergisine verdiği Kadın Empresyonist isminde bile kasıtlı olmayan cinsiyetçi küçümsemeyi görebiliyoruz. Kadın Empresyonistle Gerçek Empresyonist birbirinden farklı şeyler midir? Eleştirmen Schjeldahl buna paralel bir olay olarak “Georges Braque: Erkek Kübist” isimli bir sergi açıldığını hayal ediyor esprili bir şekilde. Bu, komik bir varsayım, çünkü böyle bir şeyi asla görmeyiz. Harika eserleri yapan, bir erkek olduğunda cinsiyetten bahsetmek kimsenin aklına gelmiyor. Bahsedilen dâhi bir kadın olduğunda ise cinsiyet belirtiliyor. Bu inanılmaz, değil mi? Morisot yaratıcı bir dâhi olabilir. Fakat erkek merkezli bir bakış açısından bakınca Morisot yalnızca bir şekilde büyük adamlar gibi resim yapabilen, eli fırça tutan bir kızcağız.

“Balık suda yaşadığının farkında değildir” diye eski bir laf vardır. Balık neden bunun farkında olsun ki? İster balık olun ister kuş, ister şehirde yaşayın ister taşrada, her gün etrafınızda gördüğünüz şeyler artık görünmez hale gelir. Başka bir şey bilmezsiniz. İçinde bulunduğunuz durum, mümkün olan tek gerçeklik gibi görünür. Aynı şekilde çoğumuz için erkeklerin yargıları ve bakış açılarıyla kuşatılmış bir dünyada yaşadığımızı (ya da içinde yüzdüğümüz suyu) fark etmek zordur.

Son zamanlarda #MeToo hareketi konusunda kafası karışık olan birçok erkekle sohbet ettim. Açıkça işlenen suçları anlıyor ve sınırlara her zaman saygı duyuyorlar. Ama bir erkeğin “dans” olarak da tanımladığı, kadınlar için kapıyı açmak, akşam yemeğini ödemek, iltifat etmek gibi şeylerden neden vazgeçmeleri istendiğini anlamıyorlar. Bu kitap için röportaj yaptığım yaşça büyük bir erkek, restoranda ilk buluşmamızda

montumu çıkarmama yardımcı oldu ve sonra konuşmak için masamıza yürürken koluna girmemi teklif etti. Reddedtim. Sandalyemi çekmek için hızlıca hamle yaptı. Açıkçası ben bir yetişkinim. Yıllarca yardım almadan oturmayı başardım.

Birçok kadın bu “dans”tan hiç rahatsız olmaz ve bir erkeğin birkaç küçük şeyde kontrolü ele almasına ve yardım etmesine izin vermek eşit olmayan bir dünyada yaşarken makul bir yöntem gibi görünebilir. Ancak bundan türeyen şeylerin farkında olmalıyız. Gücünüzden vazgeçip onu teslim etmek, işinizin ve başarılarınızın dışarıdan nasıl görüldüğünü değiştirir. Artık eşit değilsinizdir.

Empresyonist, Kadın Yazar ya da Kadın “Nokta Nokta”sınızdır. Benim için sandalyemi çeken erkek yalnızca centilmenlik yaptığını söyleyebilir. Fakat bu erkek aynı zamanda normalde röportaj yapan olarak benim güce sahip olduğum bir durumda kontrolü ele alıyor. Ona bir şey söylemedim, çünkü onu utandırmak istemedim. Bu kararın doğru mu, yanlış mı olduğunu bilmiyorum. Kadınlar her zaman sistemle nasıl başa çıkılacağı, çok tehditkâr görünmeden nasıl var olabileceklerini öğrenmek zorunda kaldı. Bunun nasıl yapılacağını bilmek de biraz dâhice.

Bu kitap için araştırma yaptığım aylar boyunca, yıllar içinde kadınların sahip olduğu büyük potansiyel gözden kaçtığı ve olağanüstü başarılar göz ardı edildiği için çılgına döndüm. Erkekleri suçlamak kolay, ancak kadınlar da sistemi benimsemiş durumda. Erkeklerin hâkim olduğu, içinde yüzdüğümüz bu suların yaşamamızın mümkün olduğu tek ortam olduğunu varsayıyoruz; bu yüzden sudan çıkıp temiz havayı içimize çekmiyoruz. Kendi başarılarımızı küçümsüyoruz ve erkekler kadar başarılı olmayı beklemiyoruz. Başkaları bizi caydırmanın çok daha önce kendimiz başarıdan korkuyoruz.

New York'ta Broadway dışında sahnelenen *Gloria: A Life* isimli yeni bir oyun var. Oyunda başlangıçta yazarlığı memleketi Toledo, Ohio'dan ayrılmanın bir yolu olarak gören Gloria

Steinem'in uyanışını izliyoruz. New York'a taşındığında seçkin dergilerle çalışma fırsatı bulan Gloria, beklenmedik bazı engellerle karşılaşüyor. Bir keresinde röportaj için bir ünlüyle buluşacağı Plaza Hotel'in lobisinde beklerken, kayıtlı olmadığı ve yalnız olduğu için oradan atılıyor. Röportajı kaçırıyor. Kendini savunmayı ve savaşmayı öğrenmesi biraz zaman alıyor. Bir dahaki sefere otel müdürü onu bir erkekle birlikte olmadığı için dışarı atmaya kalkıştığında otelden ayrılmıyor. Steinem'i canlandıran aktris Christine Lahti (ona çok benziyor), uyanış anını bizlere sunuyor. "Sonunda kadınların insan olduğu radikal fikrini anladım" diyor ve ekliyor: "Sadece ataerkil bir toplumda yaşamıyoruz, aynı zamanda yaşarken ataerkilliği içimizde barındırıyoruz."

Yaşarken ataerkilliği içimizde barındırıyoruz. Bu epey güçlü ve etkili bir yorum, çünkü 1960'ların sonlarından beri yaşanan rol değişimi ayaklanmasında belki de kadınların karşı karşıya kaldığı en büyük zorluk, kendi değerlerine inanmak oldu. Şu an bile kadınlar, uzun süredir hayatımıza işlemiş ikinci sınıf stereotiplerle boğuşuyor. Otel lobisine, ofisteki yönetici pozisyonuna ya da Nobel Ödülü seremonisine ait olmadığı mesajını açıkça ya da üstü kapalı şekilde aldığı anda, tüm dünyanın haksız olduğuna ve senin dehanın bu dünyada bir yer edinmesi gerektiğine yüzde yüz inanarak ilerlemek zor.

Mike Berland'ın dâhi anketindeki bir başka soru, bu sorunun hâlâ çözülmediğini gösteriyor. Bir dâhi olup olmadıkları sorulduğunda erkeklerin yüzde 15'i "evet" yanıtını vermiş. Ama tek bir kadın bile bu soruyu "evet" diye yanıtlamamış. Ankete katılan bazı erkekler kendi yetenekleri hakkında sanrılar görüyor olabilir, ama burada önemli olan bu değil. Bu soruya verilen yanıtlar, kendinizle ilgili olasılıkları nasıl gördüğünüz hakkında bir mesaj veriyor. Ancak bir şeyin mümkün olduğuna inanırsanız bunu gerçekleştirirsiniz.

“Sence sen bir dâhi misin?” Mike bana sonuçları söylerken bu soruyu sordu.

“Tabii ki hayır!” dedim. “Akıllıyım belki. Ama dâhi değilim.”

Mike başını iki yana salladı. “Bence sen bir dâhisin. Bence tanıdığım birçok kadın birer dâhi. Neden öyle düşünmüyorlar?”

Ne kadar iyi olduğumuzu neden bilmiyoruz? Neden güçlü yanlarımızı ve potansiyel dehamızı kabul etmiyoruz?

Çünkü yaşarken ataerkilliği içimizde barındırıyoruz.

Herhangi bir zamanda dâhi olarak tanınmak için kendi gücünü aşağı görmemeli veya ondan korkmamalısınız. Şartlar ne olursa olsun kabul edilen normlara meydan okuyabilmeli, durumu yeni bir bakış açısıyla görebilmeli, kendi yolunuzu açmalı, kendi kurallarınızı koymalısınız. Kadınlar şu an dehalarını göstermek için önceki nesillere kıyasla daha fazla fırsata sahip olsa da bu kitabın araştırma aşamasında çitanın hâlâ yüksek olduğunun ve çok sayıda engel olduğunun farkına vardım.

Dâhiler önemlidir çünkü dâhiler dünyayı sarsan yenilikleri yapan ve vizyonları geliştiren kişilerdir. Muhtemelen, Leonardo da Vinci, Galileo, Michelangelo, Albert Einstein ve Isaac Newton’u tanıyorsunuz. Peki, Emmy Noether, Émiliedu Châtelet, Clara Peeters ya da Ada Lovelace’i tanıyor musunuz? Tüm bu isimler önlerindeki engellere rağmen olağanüstü özgün fikirler geliştirdi ve dünyaya yeni bir bakış açısı getirdi. Güzel aktris Hedy Lamarr, İkinci Dünya Savaşı’nda kullanılan ve şu an kullandığımız Bluetooth teknolojisinin temellerini atan bir radyo kılavuz sistemi geliştirilmesine yardımcı oldu. Film sektörünün önde gelen isimlerinden Louis B. Mayer, Lamarr’ı dünyanın en güzel kadını olarak tanıtırken havacılık sektöründe öncü işadamı Howard Hughes, Lamarr’dan başka bir sebeple hayli etkilenmişti. Hughes, Lamarr’a uçakları için yeni aerodinamik kanatlar tasarlanması konusunda güveniyordu. Hughes, Lamarr’ın bir dâhi olduğunu söylerdi.

Her nesilde kadın dâhilerin var olduğunu bilmek içimi hem umutla hem de hayranlıkla dolduruyor. Onların bunu nasıl yaptığını anlamak, yani bir kadının İtalyan Rönesansı'nda nasıl harika resimler yaptığını veya 19. yüzyılda evde yemek yapması beklendiği halde fiziği nasıl yeniden tasarladığını anlamak, hepimizin hayatlarımızdaki sınırlara ve olasılıklara yaklaşımını değiştirebilir. Dâhi olmak için matematikçi, NASA'da çalışan bir bilim insanı veya akademisyen olmanız gerekmiyor (ama ben tüm bu kategorilerde birçok kadınla görüştüm). Birçok kadın dâhi hemen yanımızdaki ofiste sıkı şekilde çalışıyor, ama bugün bile yetenekleri tanınmıyor. Kadınların yeteneklerini yeni bir şekilde görmenin ve değerlendirmenin, bakış açımızı değiştirmenin zamanı geldi.

Dâhi olmak için doğuştan gelen zekâ, tutku ve sıkı çalışmaya olan bağlılığın bir kombinasyonu gerekir. Dâhiler geniş bir yelpazede yeteneklere sahiptir; bilim ve sanatı bir araya getirirler, ayrıca çalışmalarına duyguyu da katarlar. Steve Jobs, Albert Einstein ve Benjamin Franklin gibi isimlerin etkileyici biyografilerini yazan Walter Isaacson, dâhilerde bulunan ortak özelliklerden birinin “hem insanlık hem de bilim için çalışan bir yaratıcılığın güçlü bir kişilikte bir araya gelmesi” olduğunu fark etmiş. Bu tanıma uyan matematikçiler, fizikçiler, mucitler, girişimciler, sanatçılar ve gökbilimciler bulabilirsiniz. Çok yönlü özellikleri sıralamaya başladığımızda kadınlar bu listeye çok rahat uyum sağlıyor.

Platon bir sözünde “bir ülkede saygı gören şey o ülkede yeşerir” demiş. Kadın dâhilerin bu ülkede veya başka birçok ülkede yeterince yeşerme fırsatı bulamadığını söylesek abartmış olmayız. Hatta kadın dâhilerin sosyal anlamda teşvik edilmediğini ya da yetiştirilip desteklenmediğini bile söyleyebiliriz. İnsanın neler yapabileceğinin birer örneği olarak dâhiler, başkalarına yaratıcı ve geniş kapsamlı düşünmek için ilham kaynağı olurlar. Yeni yollar düşünürler ve başkalarından aldıkları akılla yetinmezler. Kadın dâhilerin parlamasına izin vermiş olsaydık bu kadınlar siyaset, iş dünyası ve eğitimde dönüşüm yaratabilirlerdi.

Kadınları potansiyel dehalarını keşfetmekten alıkoyan birçok önyargı ve engeli sıralasak bir, iki belki de üç kitap yazılabilir. Ama bende daha çok hayranlık uyandıran ve bu kitabın çoğunda ele alınacak kadınlar, sadece durdurulan kadınlar değil, aynı zamanda yavaşlatılmayı bile reddeden kadınlar. Ne kadar geriye ya da dönüp bugüne kadar bakarsam bakayım, engellerin üstesinden gelen ve onları aşış geçen kadınları buluyorum. Benim için deha hakkında asıl soru şudur: Nesiller boyunca, mükemmel olmayan koşullarla karşı karşıya kaldıklarında bile, nasıl bazı kadınlar bu kadar yükseliyor, bu kadar şeyi başarıyor ve bu kadar ileri gidebiliyor? Ve bu durum, ileride yapabileceğimiz şeyler hakkında bize neler söylüyor?

Alanında etkili bir eleştirmenin “edebiyatı yeni yerlere yönlendirdiğini” söylediği genç yazar Sheila Heti’nin bir kitabına denk geldim. “*How Should a Person Be?*” (Bir Kişi Nasıl Olmalı?) adlı kitabın başlarında yazar, kadın dâhiler konusuna akıllıca bir şaşırtmaca ekliyor.

“Kadın olmanın iyi yönlerinden biri, henüz dâhinin nasıl bir şey olduğu hakkında pek fazla örnek görmememiz. Ben de bir dâhi olabilirim” diyor. Bu satırlar beni güldürdü, çünkü bundan daha iyi bir yaklaşım olamazdı. Arkadaşım Michael’ın, insanların dâhilerin erkek olacağını düşündüğünü gösteren anketi hakkında istediğiniz kadar şikâyet edebilirsiniz. Ya da bunun olumlu yanını görebilirsiniz. Kadınların eskiden göz ardı edilmesi, ilerideki kimliklerini kendilerinin yaratabilmesi, yeni olasılıklar ve tanımlar keşfedebilmesi anlamına geliyor. Kadının dâhilerin nasıl olduğu fikri insanları şaşkına çeviriyorsa bu dâhileri kendi imajınızla oluşturabilirsiniz.

Kadın dâhi modeli ben olabilirim. Ya da siz olabilirsiniz. Kızımız da olabilir.

Öyleyse bu zorlu, heyecan verici ve bazen de eğlenceli maceramda Platon’un tavsiyesini dinleyip kadınların gerçek dehasını nasıl keşfedeceğimizi, ona nasıl saygı gösterip, nasıl yeşerteceğimizi ararken bana katılın.